

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИКИ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ УРБАНІСТИКИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню якісного потенціалу постіндустріального міського житла і розглядає одну із можливостей його розвитку у формі мікро-ландшафтної житлової будівлі підвищеної поверховості.

Ключові слова: міське середовище, міське житло, якість, хмарочос, постіндустріальна урбаністика.

Постановка проблеми

Історія урбаністики з часу індустріальної революції та зростання міського населення позначена спробами поєднати переваги міської та заміської організації поселень, що привело до розвитку багатьох містобудівних ідей ХХ століття. Ці ідеї не завжди встигали за динамічним розвитком науково-технічного прогресу та натикались на економічні і логістичні труднощі. Особливо це характерно для корумпованих країн, де технологічний прогрес та соціальні проекти реалізовувались обмежено та спізно. В результаті вигляд містобудівної тканини спотворювався скороченням зелених зон, громадського простору, територій перспективного розвитку, транспортної інфраструктури тощо.

Виклад основного матеріалу

В силу об'єктивних причин, швидке збільшення кількості міського населення після кількох хвиль промислової революції змістили центр уваги містобудівного дискурсу у бік забезпечення найпростіших умов життя великій кількості робітників промислових підприємств, що привело до формування будівлі типу “багатоквартирний будинок”, який став найпоширенішим типом житлової споруди ХХ століття.

Неминучість негативних рис “багатоквартирного будинку” сприяли пошукам їх компенсації за рахунок сприятливих містобудівельних факторів його розташування: близько до зелених зон, транспортних розв'язок, історичних частин міста, набережних тощо. Поступово, склався образ певного синтезу різних бажаних сторін міського помешкання, в який увійшли як мотиви заміського житла так і сприятливі містобудівельні фактори його розташування. В умовах суспільств із низьким рівнем дотримання права, та, відповідно, порушенням заборон, що обмежують забудову, прагнення наблизитись до

умовного ідеалу міського помешкання приводить до скорочення гуманізуючих елементів міської тканини. Наступним етапом цього процесу, є втрата якісних ознак всієї території та, зрештою, віддалення від ознак передбачуваного ідеалу, або їх цілковита втрата (зникнення коло будинку зелених зон, набережних, панорамних видів, деградація вигляду історично сформованих кварталів).

Серед концептуальних підходів, присвячених переосмисленню оптимальної форми міської забудови можна окремо зупинитись на типі житлового хмарочоса, який існує як у традиційному вигляді житлового будинку підвищеної поверховості, так і в вигляді експериментів, що поєднують його із різними формами самодостатніх вертикальних систем із великою кількістю точкового озеленення та кластерами штучного ландшафту.

Проектування вертикальних житлових утворень має велику теоретичну та практичну базу, яка накопичувалась більше століття в діапазоні від романтично-футуристичних ідей до конструктивно-будівельного нормування. Певним чином подібна тема зачіпається у об'ємній праці під назвою "Second Century of the Skyscraper: Council on Tall Buildings and Urban Habitat" [1]. В досить формалізованому викладі матеріалу, найкращим місцем для розташування житлових площ визначено верхні рівні хмарочосів з їх чітким відділенням від інших зон "перехідною системою". В книзі наводиться багатий ілюстративний матеріал, що презентує еволюцію формотворення висотної будівлі у ХХ столітті, включно із рядом пошуково-експериментальних проєктів хмарочосів різної конфігурації, житлова частина яких, однак, переплітається із іншими функціональними секціями будівлі. Подібну ретроспективу наводить видання Пітера Рова і Хара Є Кана "Напруга міста: Сучасні типи будівель та територій" [2]. Автори віддають належне типу житлового хмарочоса і простежують його розвиток від ранніх манхеттенських будівель (на зразок вежі Ritz Tower та комплексу Сан-Ремо) до житлових хмарочосів початку ХХІ століття таких як 432 Park Avenue, One 57, Q1, Princess Tower тощо. Автори окреслюють різні пріоритети котрі лежали в основі тих чи інших об'ємно-просторових вирішень, які можна умовно розділити на три типи: а) розлога висотна будівля із розвитком як у вертикальному так і в горизонтальному напрямку; б) висотна будівля на мінімальній ділянці; в) висотна будівля із елементами вертикального озеленення та рисами самодостатнього життєзабезпечення. У книзі "Майбутнє міста: Висотні будівлі та проектування міст" її автори К. Аль-Кодмані та М. Алі виділяють окремий розділ для аналізу теоретичних та експериментальних проєктів висотних житлових будівель заснованих на принципах самодостатності та параметричної геометрії [3]. Потрібно зауважити, що автори говорять не лише мовою захопленого футуризму, але приділяють увагу також і песимістичним сценаріям можливого розвитку таких будівель, котрі пов'язані із недоступністю такого житла для більшості населення. Певним продовженням цього розділу є окрема книга Аль-

Кодмані під назвою “Еко-вежі: Самодостатнє місто у небесах” [4], де автор відзначає окремі мотиви екологічного та самодостатнього мислення в історичних будівлях другої половини ХХ століття і визначає основні засади на яких повинні ґрунтуватись такі будівлі.

Приблизно такою ж за тематикою є книга Д. Діспом’єра “Вертикальна ферма” [5]. Не дивлячись на сільськогосподарську спрямованість, можна відзначити аргументацію про такий тип будівлі як спосіб інкорпорації традиційно замиської форми діяльності у міському середовищі без збільшення витрат площі, що також супроводжується його урізноманітненням та покращенням.

В цьому контексті можна відзначити також книгу Т. Шрьопфера “Щільність+зелень: новаторські типи будинків для самодостатнього міського середовища” [6]. Тут досить детально описано вимоги та технологічні прийоми потрібні для функціонування самодостатніх житлових будівель підвищеної поверховості; опис супроводжується набором прикладів, як вже реалізованих проектів так і пошукових пропозицій. Разом із тим, темою книги є весь міський простір, тому значна частина уваги приділяється також різним способам екологічного благоустрою громадських просторів та ландшафтних елементів, що не пов’язані із висотним будівництвом.

Трохи масштабніший погляд знаходимо у книзі Д. Бредбурі та Дж. Хічкокса “Вертикальне життя”, у якій розглядається концепція так званого “вертикального села”. До складу книги входить серія інтерв’ю із проектувальниками і дизайнерами, які розкривають естетичні та практичні можливості облаштування життєвого простору у вертикальних будівлях. Крім того наводяться приклади великих вертикальних комплексів у крупних містах, які візуально зміцнюють враження про якісні характеристики життя в таких спорудах.

Важливими для даної теми є дослідження, що розглядають соціальну тематику вертикальних житлових утворень. Тут можна виділити статтю 70-х років Дж. Кальдерона “From a Skyscraper to a Slumscaper: Residential Satisfaction in “Torre de David” Caracas, Venezuela” [7]. Об’єктом уваги стало порівняння життя у самозаселених структурах горизонтального та вертикального розвитку (в даному випадку “вежа Давида” у Каракасі). На основі порівняння соціальних взаємин серед самопоселенців у покинутому хмарочосі та на звичайній рівнинній території автор робить висновок про більшу солідарність і самоорганізацію останніх у порівнянні із тими які мешкали у хмарочосі. Подібного висновку доходить і автор статті “Вертикальне життя: аспекти здоров’я” Б. Хірда. Він стверджує, що у вертикальних житлових структурах мешканці відчують себе більше ізольованими та менш соціально активними, що має свій негативний вираз у різних вікових групах [8].

В контексті експериментів із вертикальними ландшафтними і самодостатніми структурами, можна говорити про появу нового набору можливостей які дають змогу почати новий етап пошуків збалансованого міського житлового середовища. Головними вихідними положеннями тут виступають наступні: а) задоволення ширшого кола вимог індивідуалізованої особистості до свого житлового середовища (головними факторами тут є збільшення часу перебування вдома, внаслідок поширення гнучкого режиму зайнятості та, відповідно, підвищення вимог до функціонально-естетичного урізноманітнення дизайнерського асортименту житлових приміщень); б) соціальна проблема ізольованості особистості чи сім'ї у вертикальних структурах (головними факторами тут виступає спроба відновити традиційні спільнотні цінності, характерні для горизонтальних поселень та психологічно необхідні для нормального життя індивідууму чи сім'ї); в) тенденція до самодостатності окремого помешкання і відокремлення його від загально-міської системи комунальних послуг (головним фактором тут виступає розвиток екологічних джерел енергії, та їх пристосування до масштабу окремого індивідуального користувача).

В підсумку, можна говорити про актуальний процес переосмислення функціонально-просторових параметрів міського житла, та пошуків нових способів його включення до щільної містобудівної тканини, природа якої теж зазнає змін. Перелік умовно бажаних характеристик такого нового житлового середовища може виглядати наступним: а) створення або збільшення робочого простору та пристосування до функціональних зон традиційного набору кімнат; б) збільшення площ приміщень спільного перебування, через ймовірну домашню зайнятість відразу кількох членів сім'ї; в) створення прибудинкових зон з розрахунку на короткотривале та більш часте перебування мешканців із прилеглих будинків; г) розширення індивідуального та відпочинкового простору та створення зон без визначеної функції в межах окремої квартири; д) розвиток площ для індивідуальних систем енергозабезпечення та зміна планувально-просторового вирішення помешкання з врахуванням специфіки їх функціонування.

Таким чином можна визначити окремі параметри, котрі мають бути властиві висотній житловій будівлі в умовах Львівського регіону. З огляду на кліматичні умови, для яких характерними є переважання західних вітрів та мікрокліматичний контраст між північними та південними схилами, планувальна гіпотеза полягає у формуванні витягнутої по осі Захід-Схід структури, поділеної на три принципових функціональних частини: а) житлово-побутову зону; б) зелену зону (+ енергозабезпечення); в) комунікаційну зону (загально-будинковий простір).

Ця структура дає можливість розширити традиційний формат помешкання складовими, що відповідають пост-індустріальному способу життя

– додавши мікро-ландшафтні зони і створивши простір для домашньої зайнятості. Крім того, композиція та геометрія головних складових частин відповідає оптимальному балансу мас для даної кліматичної зони: буфер зеленої зони захищає житлову зону від переважаючих західних вітрів, а комунікаційна зона відділяє її від холоду з півночі. Розтягнена форма у напрямку Схід – Захід мінімізує витрати на опалення і максимально збільшує природній обігрів та інсоляцію. Подальший, деталізований розвиток цієї структури є предметом наступних досліджень.

Висновки

1. Виявлено проблему оцінки якості житлового середовища в залежності від умовного ідеалу міського помешкання, що склався у масовій культурі постіндустріального суспільства та його деградаційного потенціалу для містобудівної тканини у випадку необмеженого втілення.

2. Окреслено головні результати досліджень висотних житлових структур, серед котрих виділено проблему соціальних зв'язків та утворення вертикальних мікро-ландшафтних зон, як необхідні для опрацювання напрямки подальшої розробки майбутніх житлових будівель підвищеної поверховості.

3. Встановлено, що не дивлячись на великий обсяг наукових та практичних знань накопичених у галузі висотного житлового будівництва, концепт самодостатнього ландшафтного житлового хмарочоса, як один із перспективних напрямків вирішення проблеми популярного ідеалу міського помешкання, знаходиться на стадії фрагментарних гіпотез, котрі рідко досягають рівня практичної реалізації.

4. Визначено перелік тенденцій у розвитку постіндустріального міського помешкання: а) задоволення ширшого кола вимог індивідуалізованої особистості до свого житлового середовища (внаслідок поширення гнучкого режиму зайнятості та підвищення вимог до функціонально-естетичного урізноманітнення дизайнерського асортименту житлових приміщень); б) соціальна проблема ізольованості особистості чи сім'ї у вертикальних структурах (спроба відновити традиційні спільнотні цінності, характерні для горизонтальних поселень); в) тенденція до самодостатності окремого помешкання, та відокремлення його від загально-міської системи комунальних послуг (розвиток екологічних джерел енергії, та їх пристосування до масштабу окремого індивідуального користувача).

5. Відповідно до здійсненого аналізу, сформовано перелік умовно бажаних характеристик такого нового житлового середовища може виглядати наступним: а) збільшення робочого простору та його пристосування до функціональних зон традиційного набору кімнат; б) збільшення площ приміщень спільного перебування, через ймовірну домашню зайнятість відразу кількох членів сім'ї; в) створення диференційованих прибудинкових територій з розрахунку на короткотривале та більш часте перебування мешканців із

прилеглих будинків; г) розширення індивідуального та відпочинкового простору та створення зон без визначеної функції в межах окремої квартири; д) розвиток зон для індивідуальних систем енергозабезпечення та зміна планувально-просторового вирішення помешкання з врахуванням специфіки їх функціонування.

Література

1. Second Century of the Skyscraper: Council on Tall Buildings and Urban Habitat. Council on Tall Buildings & Urban Springer Science & Business Media, 2012, - 1108 p.
2. Peter G. Rowe, Har Ye Kan. Urban Intensities: Contemporary Housing Types and Territories. - Boston Birkhäuser, 2014, - 232 p.
3. Kheir Al-Kodmany, Mir M. Ali. The Future of the City: Tall Buildings and Urban Design. - Southampton WIT Press, 2013, - 445 p.
4. K. Al-Kodmany. Eco-Towers: Sustainable Cities in the Sky. - Southampton WIT Press, 2015, - 500 p.
5. Dickson Despommier. The Vertical Farm: Feeding the World in the 21st Centur. Macmillan, 2010, - 320 p.
6. Thomas Schröpfer. Innovative Building Types for Sustainable Urban Architecture. Birkhäuser, 2016, - 320 p.
7. Jean M. Caldieron. From a Skyscraper to a Slumscaper: Residential Satisfaction in “Torre de David” Caracas, Venezuela. Sociological Focus Volume 9, Issue 3, 1976, -299-315 p.
8. Beatson Hird. Vertical Living—health aspects. The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health May 1967 №87: 171-172 p.
9. Mumford, Eric. The CIAM Discourse on Urbanism, 1928-1960. The MIT Press, 2000.

Аннотация. Стаття посвящена дослідженню якісного потенціалу постіндустріального міського житла і розглядає одну з можливостей його розвитку в формі мікро-ландшафтною житлового будівлі підвищеною етажністю.

Ключевые слова: міська середовище, міське житло, якість, небоскріб, постіндустріальна урбаністика.

Abstract. The article investigates the potential quality of postindustrial urban housing and considers one of the future evolution possibilities in the form of micro-landscape of residential skyscraper building.

Key words: urban environment, urban housing, skyscraper, post-industrial urbanism.